

EXAMENSARBETE

Många ord, många tankar

Förskollärares syn på genus i barnböcker

Lina Magnusson och Cecilia Voong

Examensarbete 15 hp

Halmstad 2017-04-17

Högskolan i Halmstad
Läraryrket
2017-04-12

Lina Magnusson
Cecilia Voong

Många ord, många tankar

Förskollärares syn på genus i barnböcker

Abstract

Genus har sedan länge varit en central del i förskolan och i dess läroplan. Förskolan ska motverka könsmönster i dess läroplan, vilket innebär att förskolan ska vara genusmedveten. Det finns sedan tidigare ett intresse hos oss författare om hur förskolorna arbetar med barnlitteratur och genus. Undersökningens syfte är att titta på hur de olika förskolorna arbetar med genus i barnböckerna. Vi har undersökt tre olika förskolor som samtliga är föräldrakooperativ som profilerar sig som genusinriktade. Undersökningen är baserad på kvalitativa intervjuer med förskollärare vid dessa tre förskolor. Resultat visar att det finns skillnader mellan de föräldrakooperativa förskolorna, dock hade de alla samma grund i genusarbetet. Vidare diskuterades förskolornas hantering av böckerna. Förskolornas inriktning har problematiserats och granskats kritiskt.

Nyckelord: barnlitteratur, förskola, förskollärare, genus

Förord

Denna skrivprocess har varit som en lång resa, vi har haft många motgångar men också medgångar. Det har självklart varit positivt under skrivprocessen som har utvecklat oss som personer, både yrkesmässigt och privat. Vi har spenderat mycket tid tillsammans vilket har gjort att det har blivit ett bra samarbete och det har lett till att vi haft många bra diskussioner kring ämnet genus.

I den tidigare forskning delen har vi arbetsfördelat genom att Lina har letat upp forskning inom jämställdhet medan Cecilia har fokuserat på forskning inom barnböcker. Under intervjuerna fick Lina ställa frågorna och Cecilia antecknade under intervjuernas gång. Resterande av arbete har vi redigerat ihop texten tillsammans och detta är på grund av vi vill få en enlighet i vårt arbete.

Vi vill tacka de förskollärare som ställde upp på intervjuerna, vi vet att er tid är dyrbar, och det betyder mycket för oss att ni medverkade, för utan er skulle vi inte ha kunnat genomföra vårt arbete.

Vi vill även ge ett stort tack till våra nära och kära. De har uppmuntrat oss till att skriva, stöttat oss och velat det bästa för oss Stort TACK! Vi vill även tacka alla er som har läst igenom vår uppsats!

Lina Magnusson och Cecilia Voong, 2017

Innehållsförteckning

ABSTRACT	1
FÖRORD	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	3
INLEDNING	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
FRÅGESTÄLLNINGAR	5
VAL AV METOD	6
URVAL.....	6
GENOMFÖRANDE.....	7
ETISKA PRINCIPER	8
TIDIGARE FORSKNING OCH ANNAN LITTERATUR	8
JÄMSTÄLLDHETSARBETE	8
BARNLITTERATUR PÅ FÖRSKOLOR.....	11
RESULTAT OCH ANALYS	13
FÖRSKOLLÄRARENS ANVÄNDNING AV BÖCKER OCH DERAS TANKAR OM BARNLITTERATUREN	22
DIDAKTISKA TILLÄMPNINGAR	24
METODDISKUSSION	24
SLUTORD OCH VIDAREFORSKNING	25
REFERENSLISTA	27
BILAGA	29
INTERVJUFRÅGOR TILL FÖRSKOLA MED INRIKTNING GENUS	29

Inledning

Det finns lite forskning som fokuseras på barns perspektiv inom jämställdhet jämfört med forskning på barnperspektiv. Att ta ett barns perspektiv innebär att barnen tillfrågas om hur de upplever sin situation i skolan genom att besvara på jämställdhetsfrågor medan barnperspektiv innebär att bevara barns villkor genom att analysera olika situationer som påverka barnens tillvaro. Det betyder att det finns svårigheter att bedöma hur barn ser på jämställdhet.¹ Enligt de allmänna råden för förskolan är det viktigt att personalen på förskolan reflekterar över de egna föreställningarna och fördomarna.² Vi menar att många av de föreställningarna synliggörs ofta i valet av barnlitteratur vid förskolan. Enligt egen erfarenhet har vi sett hur flera förskollärare väljer böcker utan att tänka igenom bokvalet noggrannare. I en förskola som var med i en undersökning arbetade pedagogerna aktivt med genus - och jämställdhetsfrågor. När pedagogerna skulle välja bok fanns alltid genusperspektivet med. Om det visade sig att boken innehöll traditionella könsmönster bytte pedagogerna ut egenskaperna hos karaktärerna i böckerna eller läste boken som den var och förde en diskussion efteråt.³

Statistik över barnboksutgivning som är sammanställd av Svenska Barnboksutgivning år 2002 dominerade de manliga huvudpersonerna bilderboksutgivningen. Statistiken visar att det är 61 % manliga karaktärer i de svenska utgivningarna och 68 % i de som är översatta från andra språk. I statistiken har de även räknat med djurens kön. År 2012 kom ny statistik från Svenska Barnboksutgivning som visar att det har skett en förändring och det har kommit fler könsneutrala bilderböcker för barn och det utmärker sig både i bilder och texter.⁴

I förskolans läroplan står det att förskolan ska sträva efter att motverka stereotypa könsmönster och könsroller.⁵ Det blir problematiskt när barnlitteraturen i förskolan ofta är förlegad och inte är genusmedveten. Vi anser att det är viktigt att barn naturligt i vardagen får implementerat alla människors lika värde, oavsett kön, etnisk tillhörighet eller hudfärg. Vi anser också att böcker och det lästa ordet är viktigt för barnens språkutveckling och

¹ SOU 2010:66, Skolverket

² Skolverket, Allmänna råd 201 s 28

³ Kåreland och Lindh-Munther *Förskolan som litterär miljö* 2005 s. 104-107

⁴ Svenska Barnboksutgivning 2002, www.sbi.kb.se

⁵ Skolverket 2010 s. 5

språkutvecklingen främjar att barnen uppfattar budskap som förskolans personal förmedlar på ett korrekt sätt.

Syfte och Frågeställningar

Vårt syfte är att undersöka hur förskolans val av barnlitteratur och genus sammanfogas inom verksamheten och på vilket sätt förskolan arbetar med detta, aktivt eller inte. Vi ska intervjua tre förskollärare på tre olika förskolor som hävdar att de arbetar aktivt med genusperspektiv i allmänhet samt med barnlitteraturen. I vår undersökning är det just arbetet med genusperspektiv genom böcker, både skönlitteratur och bilderböcker, vi ska undersöka. Vi ska även jämföra pedagogernas förhållningsätt till barnlitteraturen som finns på respektive förskola.

Frågeställningar

- Vad anser förskollärarna om sitt arbete med genus i verksamheten?
- Vad anser förskolelärarna angående sitt arbete med barnböcker sett ur genusperspektiv?
- Vad grundar förskolelärarna sina bokval på ur ett genustänkande?

Val av metod

De vanligaste metoderna för undersökande forskning är kvantitativ och kvalitativ. Kvantitativ är statistiska analyser medan kvalitativa är mer verbala analyser av texter.⁶ Genom att göra en kvalitativ undersökning kan undersökningen ge en djupare kunskap än vid kvantitativa undersökningar.⁷ I de liknande studierna som vi tog del av var det oftast djupintervjuer (kvalitativ metod). En kvalitativ intervju innebär, till stor del, att tolka och att förstå resultatet av det vi har fått fram. Det negativa med den kvalitativa intervjun är att det är svårt att generalisera, det vill säga att det är svårt att dra allmänna slutsatser.⁸

Vi har använt oss av en semi- eller halvstrukturerad intervju vilket innebär att frågorna i intervjuguiden täcker upp ämnet som vill undersökas. Dock kan vi även gå in i djupet i frågorna genom att ställa följdfrågor till den intervjuade.⁹ Genom att göra en så kallad djupintervju kan svaren vara olikt från det man först hade tänkt sig och att det kan ge ny kunskap och nya fakta.¹⁰ Vi har tagit fram frågorna tillsammans med hjälp av vår handledare.

Urval

Först bestämde vi oss vilken stadsdel vi skulle välja att undersöka förskolor i. Vi valde en stadsdel där vi hört att många genusinriktade förskolor låg. Vi använde oss av Google för att ta reda på vad förskolorna hette.

Enligt Kvale & Brinkman finns inga bestämmelser om hur många intervjupersoner som bör vara med i en studie för att det finns både för och nackdelar med att ha få eller flera intervjupersoner. Fördelen med att ha få intervjupersoner är att vi kan tolka intervjuerna och nackdelen är, vilket vi tidigare beskrivit, att vi inte kan generalisera empirin eftersom vi inte har tillräckligt med urval och då blir det omöjligt att representera hela populationen. Det är även omöjligt att pröva hypoteser om skillnader mellan grupperna.¹¹

⁶ Patel & Davidsson, 2003 s 14

⁷ Ibid s.118

⁸ Stukat 2011 s 36-37

⁹ Eliasson, 2006 s 26

¹⁰ Stukat, 2011 s 45

¹¹ Kvale & Brinkman, 2009 s 129-130

Genomförande

Vi tog kontakt med förskolelärarna via telefon och de fick själva bestämma var de ville göra intervjun och tid bestämdes gemensamt. Vi räknade med att varje intervju skulle ta cirka 60 minuter, en av oss ställde frågorna och den andre antecknade vad som sades. Under samtalet användes en ljudinspelare vilket vi ansåg vara ett bra hjälpmedel.

Teori

Yvonne Hirdman är professor vid arbetslivsinstitutet och historiska institutionen vid Stockholms universitet.¹² Hon menar på att det finns normer, kulturarv, föreställningar och seder på hur samhället är skapat och det kallas hon för ett genuskontrakt. Genuskontrakt grundar sig i tre olika grunder.¹³

Den första är ” *Att hålla isär* ” innebär att vi håller isär på vad som är manligt eller kvinnligt till exempelvis pojkkläder eller flickkläder. Den andra är att *mannen är normen*, samhället är uppbyggd på att mannen är normen och hans värde är högre än kvinnans. Den sista av de tre grunder är *genusordning* som Hirdman förklarar att vi alla är med och skapa genusordningen men mestadels omedvetet. Vi ser det som ”normalt” för att det ska vara på detta viset.¹⁴

Vi kommer även att ta upp begrepp som könsroller och jämställd i texten. Könsroller kallas de roller som är kopplade till människors sociala kön.¹⁵ Könsrollen kan även beskrivas som samhällseliga förväntningar enligt psykologin.¹⁶ Begreppet jämställdhet har funnits i läroplanen sedan 1970-talet och sedan dess är könsforskning inom skolvärlden alltid aktuell.¹⁷ Begreppet jämställdhet betyder lika rättigheter mellan kvinnor och män. Jämställdhet kan delas in i två delar, den kvantitativa och den kvalitativa. Den kvantitativa innebär att det är lika många kvinnor som män i en grupp och den kvalitativa innebär att de har lika rättigheter.¹⁸ Den svenska läroplanen för förskolan beskriver att vi ska sträva efter att lära

¹² Hirdman, 2003 s.217

¹³ Hirdman, 1988 s.54

¹⁴ Hirdman, 2003 s.65 & 75

¹⁵ www.ne.se 2016-05-18

¹⁶ Andrae, 2000 s. 35

¹⁷ Forsberg, 2009, s 1

¹⁸ Hedlin, 2006, s 12

barnen de värden som finns och där ingår jämställdhet mellan kvinnor och män. Det beskrivs även att; ”vi ska motverka traditionella könsmonster” och lärare ska verka för ”att flickor och pojkar ska ha samma möjligheter i förskola att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller”.¹⁹

Reliabilitet och Validitet

I en undersökning är det bra om den har hög reliabilitet för att det är det ger mer trovärdighet. Det betyder att resultatet bör vara samma om vi upprepar undersökningen under samma förhållande. Om resultatet inte blir tillförlitligt så förlorar undersökningen vetenskaplig trovärdighet.²⁰ Validitet går ut på att det man mäter i undersökningen är det man avsett att mäta och reliabilitet och validitet är beroende av varandra.²¹

Etiska principer

Vi har tagit hänsyn till de etiska principerna från vetenskapsrådet.²² Det vill säga att vi informerade vilka vi var och att vi genomför undersökningen för vårt examensarbete. Vi informerade även om att det var frivilligt att medverka i intervjuerna och att de kunde avbryta sin medverkan när de ville. Vi informerade också att allt som vi nämner i studien är anonymt och att vår studie inte kommer att användas i andra syfte än vetenskapliga.

Tidigare forskning och annan litteratur

I detta avsnitt tar vi upp den tidigare forskningen om barnlitteratur och genus i förskolan som finns inom det områden som vi skall undersöka på i förskolorna.

Jämställdhetsarbete

I mitten av 90-talet blev det den kompensatoriska pedagogiken omtalad. Den innebär att ge pojkar och flickor kompensatoriska tankar som till exempel att flickor får leka med bilar och pojkar får leka med dockor. Förskolorna Björntomten och Tittmyran var drivande i det arbetet

¹⁹ Skolverket, 2010, s 5

²⁰ Eliasson 2006 s 14-15

²¹ Patel & Davidsson, 2003 s. 99

²² www.vr.se 2016-05-09

och har haft en stor påverkan på andra förskolor i Sverige. Karin Dolk som är doktorand inom pedagogik och didaktik vid Stockholm Universitet är kritisk till detta genusarbete för att det är fokuserat på skillnader mellan könen. Hon menar att förskollärare borde utmana och skapa möjligheter för barnen att uttrycka sig själva oberoende vad de har för kön.²³

Gannerud som är doktor inom pedagogik och didaktik vid Göteborgs Universitet har gjort en undersökning om att det är fler lärare i förskolan som arbetar med genus i förskolan än i grundskolan. Enligt förskollärarna själva har kravet på att arbetet med jämställdhetsarbete och genus ökat, samtidigt ansåg många i studien att barnen var för små för att de skulle kunna jobba med jämställdhetsarbete. Som en avslutning beskriver Gannerud att svaren i undersökningen visar på en bristande förståelse för när begreppet jämställdhet ska användas och dess innebörd.²⁴

Eidevald som arbetar som universitetslektor inom barn och ungdomsvetenskap vid Stockholm Universitet har gjort en studie om förskollärares åsikter och tankar. Enligt den studien har förskollärarna lätt för att prata allmänt om jämställdhetsarbete i förskolan men när det dock kommer till deras egen verksamhet blir de något osäkra. När de väl har pratat om verksamheten så kommer de nästan aldrig in på sitt eget förhållningssätt. De såg många hinder, till exempel föräldrarnas motstånd till genusarbetet. Det var tydligen ofta föräldrar till pojkar som var oroliga för att pojkarna skulle bli mera "tjejiga". Mediernas påverkan på barnen ansågs också som ett hinder i arbetet med genus i förskolan.²⁵ I annan studie av Eidevald undersöktes hur pedagogerna bemöter barnen i språket, hantering av konflikter, tillsägelser och utmaningar i de vardagliga situationer som sker på förskolan. Resultatet visade att flickor och pojkar som hamnade i samma position blev bemötta på olika sätt. Hur de blir bemötta är det förskollärarens som avgör, det vill säga att hur hen löser situationer, vad deras förväntningar beroende på kön är i de olika vardagliga situationerna.²⁶

I en undersökning, som genomfördes på uppdrag av Skolverket och som gjordes i viss stadsdel, med syfte att undersöka hur pedagogerna arbetar med jämställdhet fick de fram tre olika förhållningssätt. I det första förhållningssättet ansåg en del av pedagogerna att det biologiska könet på barnen är något beständigt och att deras intressen och beteenden är bundna till könet. I det andra förhållningssättet ansåg pedagogerna att barnen inte behöver

²³ Dolk, 2011 s. 48–59

²⁴ Gannerud, 2009 s.95-101

²⁵ Eidevald, 2009, s 165–166

²⁶ Eidevald, 2011 s. 106–117

vara medvetna om jämställdhet utan att det kommer naturligt. I det tredje förhållningssättet ansågs det att jämställdhet inte var något som man är medveten om varje dag men att man är medveten om att barnen går att påverka. Som avslutning påpekas vikten av att reflektera över sin verksamhet och vikten av att reflektera över mål och riktlinjer för att enklare kunna åskådliggöra det i den egna verksamheten.²⁷

Odenbring är docent och universitetslektor för pedagogik, kommunikation och lärande. Hon har undersökt hur konstruktioner av kön visar sig barn emellan samt barn och vuxen emellan i en förskola, i en förskoleklass, samt i årskurs ett.²⁸ Resultatet visar att pedagogerna uttalar köns kategoriserade ord till barnen utifrån kön. Köns kategoriserade ord används i olika situationer där pedagogerna bedömer eller bemöter utseende eller fysiska kroppsbyggnad beroende på barnets kön.²⁹ Ord som fröken och gumman användes i en negativ bemärkelse när en flicka hade gjort fel på en uppgift.³⁰

I samma studie har det observerats hur pedagogerna arbetade med att motverka köns mönster. Vid ett luciafirande uppmuntrade personalen barnen att inte välja traditionella roller dock visade sig ändå att majoriteten av barnen valde det traditionella. Pedagogerna placerade barnen lite hur som helst och inte på det traditionella sättet där lucior står först, sedan tärnor, stjärngossar, pepparkaksgubbar och sist tomtar.³¹ Pedagogerna arbetade även med att blanda barngruppen vid till exempel måltiderna men även när barnen utövade andra planerade aktiviteter. Pedagogernas syfte med att könsblanda barngruppen var att se det enskilda barnet och att skapa ett lugn i gruppen. För att skapa en lugn grupp placerades en ”stöddämpare” vilket det kunde vara en flicka eller en vuxen i och med att flickor ansågs vara lugnare än pojkarna.³²

Hellman är doktor i pedagogik, kommunikation och lärande. Hon har undersökt normer om pojkighet i förskolan och hur normer skapas. Hon redovisar i sitt resultat att pedagogerna planerade verksamheten utifrån pojkarna, eftersom de ansåg att de var mest krävande. Pedagogerna var ofta med de ”stökiga” pojkarna när dessa lekte, ifall det skulle bli någon

²⁷ Skolverket, 1999, s 59-60

²⁸ Odenbring, 2010 s.13

²⁹ Ibid s. 123

³⁰ Ibid s 72-75

³¹ Ibid s. 111

³² Ibid s.128-129

konflikt. Pedagogerna blandade grupperna vid vissa tillfällen, då lugna barn var tillsammans med stökiga barnen vilket ledde till färre konflikter och att leken blev bättre.³³

I resultatet visade det sig att vid ”typiska” pojklekar görs det stora kroppsrörelser, med höga röster, dominans och aggressivitet. Om det är flickor som leker dessa lekar med likadan karaktär kallas det inte för ”tjejiga”. Hellman beskriver även att pojkar som talar lugnt och är stillsamma ofta inte blir förstådda som ”riktiga” pojkar. Flickor som gör handlingar som är ”typiska” pojkiga såsom springa runt, vara högljudda ses inte som ”riktiga” flickor.³⁴

Barnlitteratur på förskolor

Simonsson är en professor som är verksam i institutionen för samhälls- välfärdstudier och lärande, estetik och naturvetenskap som har gjort en studie om pedagogerna syn på böcker i förskolan och hur de kan arbeta med dem utifrån en lärandemiljö. Resultatet visade att pedagogerna har olika sätt att se på böcker och hur de kan utveckla barns lärande. De ansåg att böcker alltid har funnits på förskolan och därför är det självklart att böckerna ska vara tillgängliga för barnen men det fanns även böcker på en högre höjd där barnen var tvungna att fråga personalen om de ville titta i dem.³⁵

De ansåg även att böckerna är till för att utveckla barnens språkkunskaper och fantasier. Det är också ett sätt att lära barnen att sitta stilla och varva ner när det är högläsning efter måltiden vilket många tycker är viktigt. Pedagogerna ser böckerna som en kunskapskälla och menar på att barnen kan utveckla sitt språk och ordförråd genom böckerna. Det kan vara både när det är högläsning eller när barnen själva får titta i ordböcker. Pedagogerna ansåg att det inte fanns någon begränsning för vilka böcker barnen får möta men å andra sidan så finns vissa böcker som är olämpliga och som de har valt inte att läsa för barnen.³⁶

Biblioteket var som en resurs för pedagogerna och de vill ge barnen biblioteksvana samt utöka utbudet av böcker på förskolan, därför besökte de biblioteket ofta.³⁷

³³ Hellman, 2010 s.84

³⁴ Ibid s.120

³⁵ Simonsson 2004 s.95

³⁶ Ibid s 98-102

³⁷ Ibid s.107

I en dansk undersökning gjord av Eskebeak Larsen undersöker hon om läsvanor i förskolan och i hemmet. I resultatet svarade 95 % av pedagogerna att de läser ofta och nästan varje dag. 56 % av pedagogerna pratar om vad de läste under högläsningen och 43 % av dem svarade att de gör det ibland. Att ha samtal med barnen efter högläsningen skedde väldigt sällan, syftet med högläsning enligt majoriteten av pedagogerna är att det skapa lugn och ro. Läsvanor i hemmet resulterade att det var 44 % vuxna som föreslår högläsning i hemmet och det var ofta barnet som valde bok. Böckerna läses på kvällarna och då var det mammorna som läste i större utsträckning än papporna.³⁸

Kåreland och Lindh-Munther har gjort en studie om förskolans litterära miljö. Studien är gjord i förskolor som arbetar med ett projekt som inriktade sig mot språk, läsning och litteratur eller någon form av genus eller jämställdhetsarbete. Resultatet visar att de flesta förskolor i studien har stort utbud av böcker för barnen och majoritet av dem var bilderböcker och sagor och böckerna var tillgängliga för barnen om de ville titta i dem.³⁹ I en av förskolorna i studien där pedagogerna arbetade aktivt med genus och jämställdhetsfrågor fanns alltid genusperspektivet med när de valde bok. Om det visade sig att boken innehöll traditionella könsmonster bytte de ut egenskaperna hos karaktärerna, eller läste boken som den var och efteråt hade de en diskussion kring innehållet med barnen. En av pedagogerna nämnde om att ibland kan det vara problematiskt att välja bok när det kommer till de klassiska sagorna då prinsessorna beskrivs som svaga. Pedagogerna kompletterade läsningen genom att dramatisera utifrån en berättelse.⁴⁰

³⁸ Eskebeak Larsen 2008 s.21 &23

³⁹Kåreland och Lindh-Munther *Förskolan som litterär miljö* 2005 s 77 & 81

⁴⁰ Kåreland och Lind-Munther *Förskolan som litterär miljö* 2005 s. 104–107

Resultat och Analys

I detta avsnitt kommer vi börja med att ta upp vår insamlade empiri genom citat. Vi har valt detta då det på ett tydligt berättar hur de yrkesverksamma förskollärarna tänker kring genus samt barnlitteratur. Vi ska analysera dessa med hjälp av Hirdmans teori om genuskontrakten samt tidigare forskning. Genuskontraktet är som tidigare beskrivet har tre olika komponenter. *Att hålla isär, mannen är normen* samt *genusordning*. Vi kommer att använda alla tre i vår analys. Vi har valt rubriker utifrån de intervjuades gemensamma nämnare och dessa är *förskollärarens förhållningsätt till genus* och *förskollärarens förhållningsätt till barnlitteraturen*.

Alla intervjuade talade både om sig själva och för sina kollegor på sin avdelning. Här nedan följer en introduktion på de intervjuade.

- Förskolelärare 1 har arbetat på föräldrakooperativa förskolan i 5 och ett halvt år. Hon har själv varit aktiv inom föräldrakooperativ och har studerat en intensivkurs om genus och likabehandling.
- Förskolelärare 2 är också förskolechef på föräldrakooperativa förskolan. Hon har arbetat i 11 år och läst några kurser om genus och jämställdhet.
- Förskolelärare 3 har läst genuspedagogik och arbetat i några år på föräldrakooperativa förskolan.

Förskollärarens förhållningsätt till genus

Alla förskollärare hade genus som grund i sina förhållningsätt och den speglade även i deras verksamhet. Det fanns många likheter med deras genusarbete med hur de bemötte barnen men det fanns även skillnad på hur långt de hade kommit i sitt genusarbete.

Förskolläraren 1 – *Vi har slutat och köna barnen istället säger vi barnen eller deras namn. Vi tänker inte pojkar eller flickor, vi tänker barn. Vi säger inte ens killar, grabbar eller flickor. Vi säger inte mamma eller pappa men barnen gör det.*

Förskolläraren 2 - *Vi började med att dels blanda upp alla leksaker på förskolan. Vi blandade med dockor där inne där vi hade bilar. Vi har lådor som vi förvara olika leksakerna i för om ett barn vill leka med någonting som inte är stereotyp för det kön är det inte stort*

avstånd utan att det finns överallt så det är lättillgängligt. Vi har försökt att alltid benämna barnen med namn.

Förskolläraren 3 - *Vi pratar till barnen, pratar samma oavsett kön och försöka att vara noggrann med att bemöta barnen utifrån hur de känner sig och hur de är mer än hur de ser ut just för dagen.*

Alla förskollärare beskriver tydligt att de arbeta utifrån genus och alla har samma förhållningsätt till barnen. De arbetar med jämställdhet och särskiljer inte vad som är pojkaktigt eller flickaktigt. De förhåller sig till barn och inte på kön det betyder att de bemöter barnen likadant oavsett deras kön. Hirdman menar på att ” att hålla isär” som är en av grunden till genuskontraktet är att vi särskiljer vad som är pojkaktighet eller flickaktighet⁴¹ medan de intervjuade förskollärarna försöker motarbeta detta. I förskolans läroplan står det att förskolan ska sträva efter att motverka stereotypa könsmönster och könsroller⁴² och det är ett arbete som förskollärarna strävar mot.

Förskolläraren 1 - *Vi ska motverka könsrollstänkandet och vi har även tagit bort könsbestämmande ord.*

Vi tolkar att förskollärarna vill att barnen inte ska behöva följa de traditionella stereotypa könsnormerna. Det är inget problem att pojkar leker med dockor, det behöver inte problematisera utan det är helt acceptabelt. Barnen ska få känna att de ska vara barn och att de kan välja vilka kläder de vill ha och vilka leksaker de vill leka med utan att blir påpekade att det pojkar inte få leka med dockor till exempel. Förskollärarna vill göra barnen medvetna hur normen är i samhället men även att alla inte lever som normen. Det finns olika familjekonstruktioner och olika människor med andra ord att alla är olika och lever på olika sätt. Enligt Hirdman skapar vi människor genusordningen och det sker oftast omedvetet.⁴³ Men de intervjuade försöker att påverka detta genom att välja aktiv och medvetet till förändring i samhället att göra mer jämställt mellan de båda könen. Genuskontraktet bildas av hur normen, föreställningar och kulturarv i samhället.⁴⁴

⁴¹ Hirdman 2003, s.65

⁴² Skolverket, 2010 s.5

⁴³ Ibid, s75

⁴⁴ Hirdman 1988 s.75

Gemensamt för förskollärarna är att alla hade läst kurser inom genus och jämställdhet. Och att föräldrarna är delaktiga och medvetna vad förskollärarnas förhållningsätt inom genus innebär.

Förskolläraren 1 - *Vi gick på en kurs tillsammans om genus och likabehandling, därmed fick vi en gemensam värdegrund. Föräldrarna är också intresserad av genus och att det är viktigt att arbeta med genusinriktat.*

Förskolläraren 2 - *Vi började med att läsa lite litteratur och vi gick lite kurser, föreläsningar, heldagskurser och hade bokcirklar på den litteraturen som vi läste och fick med oss föräldrarna på detta. Det har varit väldigt viktigt att vi har haft med föräldrarna på resan eftersom vill försöka neutralisera en vardag för barnen. Det hade varit svårare om föräldrarna var motståndare till vårt arbete.*

Förskolläraren 3 - *Kooperativet grundades egentligen av föräldrar och personal på en annan förskola och kände att där blev man motarbetad när man arbetade med genus. Först och främst anställer vi personal som har något slags genusutbildning. Är man en nyanställd får personen en grundläggande kurs för att vi ska få samma grund i arbetet.*

I en studie av Eidevald redovisade han att pedagogerna hade svårt att prata om sitt eget förhållningsätt när det handlar om genus och jämställdhetsarbete detta var på grund av att ett stort motstånd från föräldrarna⁴⁵. Skillnaden mellan Eidevald studie och vår undersökning är att föräldrarna var delaktiga i verksamheten och att föräldrarna inte motarbetade förskollärarna i deras genusarbete. Det framkom även att de intervjuade förskollärarna hade ett gemensamt förhållningsätt i deras arbetslag, de hade en gemensam grund att utgå ifrån. Det är viktigt att alla har samma förhållningsätt och det är då det gör att det blir enklare att prata om. Vilket vi även uppmärksammade i våra intervjuer eftersom förskollärarna benämnde "vi" som ett arbetslag. Vi fick en känsla att de visste vad de talade om när det gällde deras genusarbete och hur de arbetade i verksamheten. I slutändan handlar det om att förskollärarna hade kunskaper inom genus och jämställdhetsarbete vilket gör att det är enklare att berätta om ämnet. Om vi jämför med Eidevald studie där pedagogerna hade svårt att tala om ämnet och det beror på brist på kunskaper om genus och jämställdhetsarbete.

⁴⁵ Eidevald, 2009 s. 165-166

Förskollärarens förhållningsätt till barnlitteraturen

Alla intervjuade uttryckte likheter om deras arbete med barnböcker ur ett genusperspektiv. De gjorde aktiv val på vilka böcker de skulle arbeta med och vilka böcker som ska finnas på förskolan. Det var även viktigt för förskollärarna att barnen skulle kunna känna igen sig när de möter barnböckerna. Det fanns en skillnad mellan de intervjuade var att två av tre förskollärarna valde även att läsa de klassiska sagorna. Vi har sammanfogat förskollärarnas bokval och arbete med böcker på grund av att de går in i varandra.

Förskolläraren 1 – *Vi läste genom våra barnböcker efteråt när vi fick vägledning om hur vi skulle genussäkra verksamheten. Då insåg vi att många böcker ansåg vara genusmedvetna som vi tyckte bara att de var krystade och könsdiskriminerade så vi tog bort böckerna. När vi bytte ut böckerna hade vi en tanke att alla barnen skulle kunna identifiera med sig själv och kan se att det finns olika sorter familjer och olika sorter människor. Barnen ska inte känna att de inte finns med "här".*

Förskolläraren 2 - *Det är viktigt ibland att läsa igenom en bok innan man presentera den för barnen. Vi ändra och läser på ett annat sätt när det gäller böcker som är väldigt stereotyp. Vi använder böcker på olika sätt. Dels är de lättillgängliga för barnen så att de kan sitta och titta precis när de vill eller be om oss att läsa extra.*

Förskolläraren 3 - *Vi väljer en bred litteratur för att se till att det ska bli en bra helhet. Vi vuxna gör aktiva val genom att kolla upp böcker i förväg och titta i böcker som vi inte har haft i innan. Vi tittar även om vi har en jämn könsfördelning i huvudkaraktärerna, vad det är för familj som porträtteras i böckerna.*

De intervjuade förhållningssätt till genus överensstämmer med Hirdmans teori angående Genuskontraktet,⁴⁶ som innebär tre olika faktorer: ”att hålla isär”, mannen är normen och genusordning. Det innebär att förskollärarna grundar deras tanke som Hirdmans teori när det gäller deras bokval. Dels att de väljer barnlitteraturen som handlar om barn och att de ser till att huvudkaraktärerna inte bara är pojkar utan även flickor. Men det är inte bara könsfördelning som är viktigt utan även att visa på att det finns olika familjekonstruktioner i samhället. Förskollärarna vill visa på för barnen att människor kan leva på olika sätt och vi anser att förskollärarna vill göra barnen medvetna och inte bara tänka att det bara är på detta

⁴⁶ Hirdman, 1988 s. 54

viset". Även om förskollärarna har valt genusmedvetna böcker så har de även valt att inte utesluta de klassiska sagorna.

Förskolläraren 2- *Om man tänker att man läser Elsa Beskow som är lite litteraturhistoria så vill man kanske inte släppa de heller för det är ända fina böcker.*

Förskolläraren 3 - *Vi utesluter inte de klassiska sagorna. Vi försöker använda de och pratar mycket om dem. När vi använder klassiska sagorna försöker vi som vuxna ha läst igenom så mycket vi kan innan presentation för barnen. Ibland kan vi använda klassiska sagor och ändra hon till han och ibland använder vi de som det är men har aktiva bokdiskussioner med barnen.*

I en studie av Kåreland och Lind-Munther tog förskollärarna upp svårigheten att välja en klassisk saga eftersom att den ofta var könsstereotypisk.⁴⁷ Om det visade sig att boken innehöll traditionella könsmonster bytte de ut egenskaperna hos karaktärerna, eller läste boken som den var och efteråt hade de en diskussion kring innehållet med barnen.

Förskollärare 1 hade dels inte intresse för böcker samt ett större genusarbete på övriga delar av verksamheten dock inte lika mycket på böcker, vilket kan ha bidragit till att de eventuellt inte heller har reflekterat över de klassiska sagorna som de andra två förskollärarna som arbetade mer aktivt med böcker i verksamheten.

Förskolläraren 1 - *Vi läser inte jättemycket för barnen och vi har inte inplanerad lässtund. Vi läser när vi känner för det och så läser vi på vilan ibland. Vi har inte lagt mycket tid på högläsning men det ska finnas böcker såklart. Barnen leker med böckerna, de kör omkring böckerna i dockvagnar och de bygger hus med böckerna. De läser inte med dem. Ibland kan de sitta och bläddra och sen släpper på golvet.*

Förskolläraren 2 – *Böckerna är lättillgängliga för barnen så att de kan sitta och titta precis när de vill och komma be oss att läsa extra. Sen läser vi varje dag för de barnen som inte sover. Då väljer vi en bok så sitter vi och läser och då blir det ett samtal kring boken tillsammans med barnen.*

Förskolläraren 3 - *Vi har både samlingar och vila som vi läser på men även att barnen få titta på böckerna själva.*

⁴⁷ Kåreland och Lind-Munther *Förskolan som litterär miljö* 2005 s. 104–107

Alla förskollärare var överens om att det ska finnas böcker i verksamheten men användning av böcker var skillnad mellan dessa förskollärare. I Simonsson studie var pedagogerna också överens med att böcker ska finnas i verksamheten och att högläsning förekom ofta för att skapa ett lugn i gruppen.⁴⁸ Vi anser att detta är generellt att det finns böcker på förskolor och att det ska vara lättillgänglig är inget speciellt som ingår i ett genusarbete utan det är kulturell arv. Förskolläraren 2 och 3 väljer att ha planerade högläsningar för barnen under vilan och det skedde dagligen. Men förskolläraren 1 har valt bort att ha det traditionella tänket om att högläsning ska skapa lugn i gruppen och att ha det på vila. Om barnen tar initiativ för att lyssna på en bok då läser förskolläraren för dem.

Förskolläraren 3 arbetade med barnlitteraturen i större utsträckning än de två andra förskollärarna.

Förskolläraren 3 - *Vi har köpt in de olika karaktärer som figurer eller dockor som finns i böckerna för att vidareutveckla arbete i verksamheten. De finns i verksamheten så att arbetet blir levande för barnen. Barnen skapar själva egna sagor genom att de bearbeta sagorna som de har hört om.*

Förskollärarna var överens om att det finns både bra böcker som var genusmedvetna men också att det finns böcker som är mindre bra. Men det var bara en förskollärare som påpekade att det finns dåliga böcker ur en genussynpunkt.

Förskolläraren 1 - *Det är svårt att hitta bra böcker men nu börja det komma riktigt, riktigt bra böcker som handla om barn. Nu finns det böcker som faktiskt bara handlar om barn som är barn som kan göra precis vad de vill.*

Förskolläraren 2 - *Det finns mycket bra böcker, jag tycker att det har kommit en del böcker om det här om man tänker olika familjekonstruktioner.*

Förskolläraren 3 - *Det finns både bra och dåliga böcker som görs som är gjorda för att vara bra för genussynpunkt.*

Men det kan även vara svårt att välja en genusmedveten bok eftersom det inte finns lika stort utbud på böcker som inte är genusmedvetna. Och det gör att det finns mindre valmöjligheter inom genusmedvetna böcker. Med genusmedvetna böcker menar vi böcker som tydligt har

⁴⁸ Ibid, 2004 s. 98

frångått den stereotypa könsroller samt är könsneutrala. Enligt statistik över barnboksutgivning som är sammanställd av Svenska Barnboksutgivning år 2002 dominerade de manliga huvudpersonerna bilderboksutgivningen. Som vi tidigare skrev så visar statistiken att det är 61 % manliga karaktärer i de svenska utgivningarna och 68 % i de som är översatta från andra språk. I statistiken har de även räknat med djurens kön. År 2012 kom ny statistik från Svenska Barnboksutgivning som visar att det har skett en förändring har det kommit fler könsneutrala bilderböcker för barn och det utmärker sig både i bilder och texter.⁴⁹

Enligt de intervjuade handlar det inte bara om att böckerna ska vara könsneutrala karaktärer som är viktiga utan även böckernas budskap och även att de speglar samhällets olika levnadssituationer till exempel olika familjekonstruktioner.

Förskolläraren 1 - *För man kan säga att skriva en bok om normen är ett såhär fast det finns de som avviker från normen. Normen att flickor tycker om att dansa och sen så finns en av pojke som också tycker om det.*

Vi anser att förskolläraren 1 kritisk till de barnböckerna som finns eftersom det inte överensstämmer med deras förhållningsätt och därmed har tillslut valt att inte arbeta med böcker. Hon menade på att det är många böcker handlar om vad normen borde vara och tillslut rensa då så många böcker att det inte finns många kvar.

⁴⁹Svenska Barnboksutgivning 2002, www.sbi.kb.se

Diskussion

Förskollärarens förhållningsätt till genus

Gannerud nämner i sin studie att de intervjuade pedagogerna uttrycker ett högre krav att arbeta med genus och jämställdhet och att de är osäkra på hur de ska arbeta⁵⁰, vilket inte framkom i vårt resultat. Osäkerheten kan innebära att pedagogerna inte har några kunskaper om jämställdhetsarbete inom förskolan. Det leder till att de inte vet hur de ska arbeta med genus och jämställdhet i verksamheten. Det är självklart att det är svårt att arbeta med en särskild inriktning om man varken har kunskaper eller samma förhållningsätt i arbetslaget. Även Eidevald nämner i sin studie om svårigheter att talar om genus och jämställdhetsarbete och det var svårt att få med föräldrarna i arbetet.⁵¹ I vår undersökning var föräldrarna delaktiga i förskolans arbete med genus och jämställdhet och det var viktigt för förskollärarna att få med föräldrarna i deras genus och jämställdhetsarbete. Skillnaden mellan Eidevald studie och våra är att Eidevald studie är baserade på kommunala förskolor och vi anser att det är svårare att övertyga föräldrarna på en kommunal förskola eftersom föräldrarna inte är lika delaktig som ett föräldrakooperativ för där har föräldrar gjort ett aktiv val att vara delaktig i kooperativet. Förskollärarna nämnde att det var viktigt att få med föräldrarna på resan när de valde att arbeta med genus och jämställdhet annars tror vi att det aldrig hade gått eftersom det måste sker ett samarbete mellan föräldrarna och förskollärarna för att verksamheten ska vara verksam. Vi anser att föräldrarna som har valt ett aktiv val att deras barn gå på ett föräldrakooperativ med genusinriktning och att de ska få andra tankesätt vad som är normativ eller inte i samhället.

Eidevald nämner i en annan studie att vissa av pedagogerna bemöter barnen beroende på vilket kön de har.⁵² Inte heller här överensstämmer med vårt resultat då alla förskollärare vi intervjuade tyckte att de bemötte barnen lika oavsett kön. I Odenbring studie om att könsbestämma barn⁵³ använde pedagogerna könsbestämmande ord till flickor, vilket gav upphov till en negativ prägel och även på flickor och pojkar fysiska utseende. Dock fanns det

⁵⁰ Gannerud, 2009 s.95-101

⁵¹ Eidevald, 2009 s.165 & 166

⁵² Eidevald, 2011 s. 106-117

⁵³ Odenbring, 2010 s. 123 & 72-75

en skillnad, förskollärare 1 hade slutat att använda könsbestämmande ord till barnen samt att de sa föräldrar istället för mamma eller pappa vilket tyder på att de ville ta bort den negativa prägel som blir när man använder könsbestämmande ord. Innan förskollärare 1 och hennes kollegor bestämde sig för att arbeta genusmedvetet gjorde de observationer och analyser i barngrupp för att de ansåg att de var bara positivt att neutralisera vardagen för barnen. Detta kan tolkas som att förskollärare 1 och hennes kollegor utgick från ett barnperspektiv⁵⁴ dock nämnde aldrig förskollärare 1 om det kunde bli några negativa effekter för barnen att bli bemött på ett neutralt sätt och det hade varit intressant att diskutera vidare om hur barnen hade påverkats av detta.

Vi anser i och för sig att det är bra att vara neutral på något sätt som exempelvis hur vi bemöter barnen eller neutrala miljöer i och med att det står i våra styrdokument att vi ska motverka könsrollerna.⁵⁵ I resultatet framkom att förskolläraren 1 och förskolläraren 2 inte hade samma sätt att arbeta med genus. Förskolläraren 2 inspirerades av Björntomten och Tittmyran som arbetade kompensatorisk vilken Dolk är kritisk mot.⁵⁶ Den kompensatoriska pedagogiken handlar om att pojkar och flickor ska få möjlighet att testa på olika aktiviteter som inte de vanligtvis brukar göra till exempel flickor leker med bilar och pojkar med dockor. Dolk är kritisk mot att den förutsätter att pojkar är si och flickor så. Det kompensatoriska arbetssättet motsäger även Hirdmans teori om att ”hålla isär” att vi särskiljer pojkighet och flickighet.⁵⁷ Man särskiljer fortfarande vad som är pojkighet eller flickighet eftersom man delar upp vad pojkar har för egenskaper som flickor saknas och tvärtom. Förskolläraren 1 nämnde att hennes gamla kollegor arbetade genus utifrån att utmana pojkar att leka omsorgsfulla lekar och flickor klättra i träd. Förskolläraren 1 ansåg att denna metod inte var bra att arbeta med, vilket vi kan tolka som att hon kritiserade det kompensatoriska arbetssättet. I vår undersökning kunde vi inte komma fram till vilket av arbetssätten som var bättre än det andra, det kompensatoriska eller arbetsformen som förskolläraren 1 använde vilket inte heller var syfte med vår undersökning. Däremot anser vi att det är en tolkningsfråga hur man tolkar genus och hur man verkställer det i praktiken, för det är inte helt enkelt vilket synliggörs i Eidevald⁵⁸ respektive Gannerud studie.⁵⁹ Det är bättre att arbeta med något slags genus än inte

⁵⁴ SOU 2010:66, Skolverket

⁵⁵ Skolverket, 2010 s.5

⁵⁶ Dolk, 2010 s. 49

⁵⁷ Hirdman, 2003 s.65 & 75

⁵⁸ Eidevald, 2009 s. 165-166

⁵⁹ Gannerud, 2009 s.95-101

alls för det är ett uppdrag enligt läroplanen⁶⁰ och det kan inte uteslutas men å andra sidan kan man bestämma hur stor uträkning av genusarbete som genomförs i verksamheten.

Enligt Hirdmans teori; genuskontraktet är vi människor skapta av olika förväntningar, normer och det kulturella arvet, vad som ska vara manligt eller kvinnligt.⁶¹ Det vi menar är att det är svårt att ändra på sina värderingar eftersom vi burit med oss dem hela livet, vad som bör vara manligt eller kvinnligt. Då kan vi reflektera att det är svårt att arbeta med genusarbete eftersom det krävs en hel del arbete med sig själv som person att försöka ändra på sina normer. Vi anser att det är viktigt att genusarbetet får ta tid eftersom vi måste granska eller observera oss själva som person och pedagog på vad vi har förväntningar på pojkar och flickor, för det handlar om vad vi vill förmedla till barnen.

Förskollärarens användning av böcker och deras tankar om barnlitteraturen

Alla förskollärare arbetade med ett genusarbete som genomsyrande hela verksamheten och att de gjorde aktiva val när gällde barnlitteraturen. Val av barnlitteraturen skulle spegla deras förhållningsätt. Men arbetet med barnlitteraturen skiljde dem åt och så även bokvalen, vilket berodde på vad förskollärarna prioriterade i deras verksamhet. Förskolläraren 1 och hennes kollegor prioriterade inte arbetet med barnlitteraturen och läsvidan, medan förskollärare 2 hade planerade läsvidor för barnen efter måltiderna och förskolläraren 3 arbetade med barnlitteraturen som genomsyrande hela deras verksamhet.

Alla förskollärare var överens om att böckerna ska placeras på barnen nivå, anledningen var att de skulle vara tillgängliga och möjliggöra för barnen att titta i dem. Kåreland och Lindh-Munther studie om böcker förklarar samma sak, vikten att placera böckerna på barnens nivå.⁶² Förskollärarna, som vi intervjuade placerade även böcker på en hög nivå för de användes för speciella tillfällen till exempel på vilan och olika aktiviteter. Det stämmer överens med Simonsson studie där pedagogerna placerade speciella böcker på en högre nivå.⁶³ Vi uppfattar att alla förskollärare har samma förhållningsätt där barnen ska få möta böcker när de vill men att det finns böcker som förskollärarna är mer rädda om och då ligger de i högre upp. Dock var det skillnaden mellan hur de arbetade med böckerna. Förskolläraren 1 hade böcker på

⁶⁰ Skolverket, 2010 s. 5

⁶¹ Hirdman, 1988 s.54

⁶² Kåreland & Lindh-Munther *Förskolan som litterär miljö* 2005 s. 81

⁶³ Simonsson, 2004 s.95

barnens nivå men barnen tittade alldeles för sällan på böcker själva utan de lekte med böckerna istället. Hennes tanke är bra att barnen få möta böcker när de vill men å andra sidan arbetar de inte med böckerna och det blir det svårt för barnen och veta hur de ska göra med en bok. Det är inte heller självklart att barnen få högläsning i hemmet för enligt en studie av Eskebeak Larsen var det 44 % som vuxna läste för barnen i hemmet.⁶⁴

Simonssons studie där pedagogerna ansåg att högläsning är språkutvecklande⁶⁵, fast ingen av de intervjuade förskollärarna nämnde något om att högläsningen i verksamheten hade koppling till språkutvecklingen dock uppfattar vi att förskollärarna är medvetna om att högläsning är språkutvecklande. Vi anser att förskolläraren 2 och 3 hade högläsning i sin verksamhet på grund av det var en del i deras genusarbete. Men förskolläraren 1 hade andra tankar om högläsning för att det inte var någon prioritering i deras verksamhet. Hon menade att de arbetar språkutveckling på andra sätt genom att utmana barnen att uttrycka sig i långa meningar.

Förskolläraren 3 ansåg att deras innemiljö var dåligt ljudisolerat och vilket gjorde att de gjorde om rummen för att sträva efter en bättre språkutveckling hos barnen men framför allt för pojkarna då förskolläraren själv hade läst att vid hög ljudnivå så blir pojkarnas språkutveckling eftersatt. Resultatet av Hellmans studie visade på att pojkar leker med höga röster och att de gör stora rörelser med kroppen samt att pedagogerna där planerade verksamheten utifrån pojkarna för att de var mest krävande.⁶⁶ Vi uppfattar att det är skillnad mellan förskolläraren 3 och pedagogernas förhållningsätt mot pojkar. Förskolläraren 3 arbetar där det ska bli gynnsamt för pojkarna i språkutveckling medan pedagogerna från Hellmans studie planera aktiviteter för de är stökiga.

I en studie av Kåreland och Lindh-Munther⁶⁷ tog förskolelärarna upp svårigheten att välja en klassisk saga eftersom att den ofta var könsstereotypisk. Om det visade sig att boken innehöll traditionella könsmonster bytte de ut egenskaperna hos karaktärerna, eller läste boken som den var och efteråt hade de en diskussion kring innehållet med barnen. Förskolläraren 2 och 3 valde böcker som var genustänkta och även de klassiska sagorna för att de inte ville utesluta dessa böcker. Detta var på grund av de var ett kulturarv och istället för att utesluta något kan en arbeta med detta istället genom att ha diskussioner tillsammans med barnen. Å andra sidan

⁶⁴ Eskebeak Larsen 2008 s.21 &23

⁶⁵ Simonsson, 2004 s.95

⁶⁶ Hellman, 2010 s.84 &120

⁶⁷ Kåreland och Lindh-Munther *Förskolan som litterär miljö* 2005 s. 104–107

möter inte barnen de klassiska böckerna på förskolan så får barnen säkerligen mötas dessa böcker hemma.

Deras bokval är skillnad jämfört med förskolläraren 1 för att hon hade valt bort många barnlitteraturer eftersom budskapet i böckerna inte stämde överens med deras förhållningsätt. Vi anser att det varken är rätt eller fel att välja bort de klassiska sagorna, det betydelsefullaste är att förskollärarna har ett syfte varför de utesluter eller använder vissa böcker. Ett annat problem kan vara att förskollärare 1 upplever att de böcker som anses vara genusmedvetna inte är genusmedvetna och det blir ännu mindre valmöjligheter för henne. Vem är det som bestämmer vad som är genusmedvetna böcker och inte? Förskolläraren 1 och hennes kollegor har gjort egen bedömning om vilka böcker som är genusmedvetna och inte. Vi anser att för att göra en sådan bedömning krävs de rätta förutsättningarna. I detta fall var förskolan ett föräldrakooperativ och föräldrarna var ense om att lämna pedagogiken till förskollärarna samt att förskolechefen arbetade också som förskollärare i barngruppen. Allt detta gör att dessa har en större frihet i att välja böcker som de anser inte är genusmedvetna.

Didaktiska tillämpningar

Det är inte många kurser i den äldre lärarutbildning som innehåller genuspedagogik vilket det är synd på grund av det nämns i förskolans läroplan att vi ska arbeta med genus genom att motverka traditionella könsmonster. Om genus är ett ämne som inte tas upp i utbildningen så finns det en risk att genusarbetet på förskolan inte prioriteras och att andra ämnena som finns i läroplanen tas upp mer. Det behövs mer diskussioner kring genus i lärarutbildningen eller belysa mer om olika familjekonstruktioner som finns i samhället, vilket det förhoppningsvis har gjorts nu i och med den nya lärarutbildningen. I vår undersökning har det framkommit att förskollärarna brinner för sitt genusarbete och vill göra barnen medvetna om att de få vara olika att de får vara som de är utan att bli dömda. De vill neutralisera barnens vistelse på förskolan men å andra sidan är förskollärarna också medvetna om att de kommer ut till en annan verklighet, att barnen kommer tänka normativa. Det kan både vara positiv och negativ.

Metoddiskussion

För att återkoppla till vår metod är reliabiliteten i studien låg, det vill säga att vårt resultat av studien inte går att generalisera. Detta kan påverkas av olika faktorer. I vårt fall beror det på att antalet intervjuer är för lågt. När vi lyssnade på våra intervjuer för att transkribera dem upptäckte vi att vi hade varit dåliga på att ställa följdfrågor och att vi inte hade stannat upp intervjupersoner när de kom utanför våra frågeställningar. Vi ställde heller inte kritiska frågor vilket vi inser nu i efterhand. Exempelvis pratade förskollärare mycket under intervjun om att barnen lekte mycket, dock sa hon aldrig vilka lekar som de lekte och vilka som var med i leken. Vi borde ha ställt följdfrågor så det framkom om barnen lekte könsblandat och åldersblandat. Vid en ny studie skulle vi välja att göra en provintervju först som inte skulle ingå i studien för att undersöka svaren och hur det skulle kunna säkerställa att följdfrågorna kan formuleras och att kunna återför den intervjuade till ämnet på ett smidigt sätt.

Slutord och vidare forskning

Nu i efterhand hade det varit intressant att genomföra en gruppintervju för att veta vad varje enskild i arbetslaget ansåg om hur de ser på barnlitteraturen kopplat till genustänk. För i en gruppintervju är syfte att få fram olika synpunkter i en fråga⁶⁸. Det är en tanke till nästa undersökning. För en vidare undersökning hade även en observation i barngruppen varit att föredra eftersom vi då hade kunnat styrka vårt resultat med hjälp av denna. Vi upptäckte att de föräldrakooperativa förskolorna arbetade med genus som genomsyrande hela verksamheten men dock fanns det skillnad inom barnlitteraturen. Det var på en av två som arbetade mycket med barnlitteraturen i deras verksamhet så detta beror på vad förskollärarna prioriterar i deras egen verksamhet.

Under tiden som vi har arbetat genom vår studie har vi kommit underfund med att genus i barnböcker och genus i allmänhet är ett smalt ämne men samtidigt brett och aktuellt. Det vi också insåg när vi valde förskolor som profilerade sig som genusinriktade var att det bara var föräldrakooperativa och inga kommunala förskolor. Det skulle vara intressant att forska

⁶⁸ Kvale & Brinkman, 2009 s. 166

vidare på hur kommunala förskolor arbetar med genus och om det är svårt att starta upp något projekt likt dem de intervjuade förskollärarna med genusinriktning har gjort.

Referenslista

- Andrae, Marika. Bedrägliga begrepp kön och genus i humanistisk forskning. I *Vad är könsskillnad? Om motstridiga användningar av begreppet kön och svårigheten att formulera socialisationsteorier*; Gudrun Andersson (red), 31–49. Uppsala: Historiska institutionen Univ, 2000.
- Connell, Raewyn (2009). *Om genus*. 2., utvidgade och omarb. uppl. Göteborg: Daidalos
- Denscombe, Martyn (2004). *Forskningens grundregler: samhällsforskarens handbok i tio punkter*. Lund: Studentlitteratur
- Dolk, Karin. En rosa pedagogik-jämställdhetspedagogiska utmaningar. I *Genuspedagogiskt trubbel. Från en kompensatorisk till en komplicerade & normkritisk genuspedagogik*; Lenz Taguchi, Bodén & Ohrlander (red), 48–59. Stockholm: Liber, 2011.
- Eliasson, Annika (2010). *Kvantitativ metod från början*. 2., uppdaterade uppl. Lund: Studentlitteratur
- Eidevald, Christian (2011). *"Anna bråkar!": att göra jämställdhet i förskolan*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Eidevald, Christian (2009). *Det finns inga tjejbestämmare: att förstå kön som position i förskolans vardagsrutiner och lek*. Diss. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hj:diva-7732>
- Eskebæk Larsen, Marianne, Basse, Lena & Sehested, Caroline (red.) (2008). *Den levende bog: rapportering og evaluerende undersøgelse*. København: Center for Børnelitteratur
- Forsberg, Ulla (2002). *Är det någon "könsordning" i skolan?: analys av könsdiskurser i etniskt homogena och etniskt heterogena elevgrupper i årskurserna 0-6*. Diss. Umeå : Univ., 2002
- Hedlin, Maria (2006). *Jämställdhet, en del av skolans värdegrund*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Hellman, Anette (2010). *Kan Batman vara rosa? [Elektronisk resurs] : förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2010
Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/22776>
- Hirdman, Yvonne (2003). *Genus: om det stabilas föränderliga former*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Kåreland, Lena & Lindh-Munther, Agneta. Förskolan som litterär miljö. I *Modig och stark- eller ligga lågt. Skönlitteraturen och genus i skola och förskola*; Lena Kåreland (red), 113–152. Stockholm: Natur och Kultur, 2005.

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>

Odenbring, Ylva (2010). *Kramar, kategoriseringar och hjälpfröknar: könskonstruktioner i interaktion i förskola, förskoleklass och skolår ett*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2010 Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/22144>

Olika på lika villkor: en antologi om jämställdhet i förskolan. (1999). Stockholm: Statens skolverk

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Simonsson, Maria (2004). *Bilderboken i förskolan: en utgångspunkt för samspel*. Diss. Linköping : Univ., 2004

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Internetkällor:

Hirdman, Yvonne. 1988, *Genussystemet – reflektioner kring kvinnors sociala underordning. Hem nr.3 (1988)* <http://ub016045.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/article/viewFile/1490/1303> (Hämtad 2016-09-22)

www.sbi.kb.se (Hämtad 2013-10-20)

Källmaterial:

Intervju 1 2013-11-20

Intervju 2 2013-12-02

Intervju 3 2014-01-15

Bilaga

Intervjufrågor till förskola med inriktning genus

Kan ni berätta hur ni arbeta i verksamheten?

Hur ser ni på barnlitteraturen i förskolan?

Hur använder/arbetar ni er av den litteratur som finns?

Hur placera ni böckerna?

Hur tänker ni kring inköp av böcker?

När och hur gick det till när vi när ni bestämde er för att jobba med genus?

Vad skulle ni ändra på i nuläget?

Cecilia Voong

Lina Magnusson

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se